

PLAN DE IGUALDADE

CURSO 2022-23

DATA APROBACIÓN POLO CLAUSTRO: *DÍA 28/06/2022*

DATA APROBACIÓN POLO CONSELLO ESCOLAR: *DÍA 28/06/2022*

*Este documento deberá estar incluído dentro do PEC e constará cada ano na PXA coma un anexo.
É un documento susceptible de modificacións e polo tanto revisable cada curso.*

DATA 1ª REVISIÓN:

DATA 2ª REVISIÓN:

Tabla de contenido

1. INTRODUCCIÓN

2. CONTEXTUALIZACIÓN NORMATIVA

3. ANÁLISE DA SITUACIÓN DO CENTRO

FORTALEZAS E DEBILIDADES DO CENTRO: ANÁLISE DAFO

ANÁLISE DOS DESEQUILIBRIOS OU EQUILIBRIOS NO SECTOR DOCENTE E ALUMNADO

4. OBXECTIVOS COEDUCATIVOS

PROMOCIÓN DA IGUALDADE DE OPORTUNIDADES ENTRE HOMES E MULLERES

PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE VIOLENCIA DE XÉNERO

PROMOCIÓN DO RESPETO POLA DIVERSIDADE AFECTIVO SEXUAL

PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE LGTBIFOBIA

5. MEDIDAS CONCRETAS DE ACTUACIÓN NOS SEGUINTEs ÁMBITOS

ORGANIZACIÓN DO CENTRO

ELIMINACIÓN DE ESTEREOTIPOS DE XÉNERO

XESTIÓN DE ESPAZOS, DOS RECURSOS E AS OPORTUNIDADES DE REALIZACIÓN VOCACIONAL

INCLUSIÓN DOS VALORES COEDUCATIVOS NA XESTIÓN DA CONVIVENCIA ESCOLAR

6. SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN

7. ANEXOS

ANEXO I: EXEMPLOS DE VOCABULARIO IGUALATARIO A TRABALLAR

ANEXO II : EXEMPLOS DE MULLERES RELEVANTES

ANEXO III : OBRAS

ANEXO IV : MARCO LEGAL

1. INTRODUCCIÓN

Este documento xorde no curso 2021/2022 por primeira vez ao consideralo necesario a nosa Consellería de Educación, Universidade e Formación Profesional xunto coa Secretaría de Igualdade e baseándose nos artigos 1 e 2 da Lei Orgánica de Educación 2/2006, do 3 de maio, así coma na Lei Orgánica 3/2007, do 22 de marzo, para a igualdade de mulleres e homes (artigo 23 e 24) e no Decreto Lexislativo 2/2015, do 12 de febreiro.

Para a súa elaboración seguiranse as directrices enviadas pola citada Consellería e adaptándoas ao noso medio particular que é un instituto de educación secundaria con bacharelato e catro ramas de formación profesional.

Ten que ser aprobado no Consello Escolar, pero o equipo directivo é o responsable de que a materia de Igualdade sexa uns dos contidos transversais clave en todas as súas aulas, introducindo esta importancia nos seus documentos de centro e participando activamente en actividades e proxectos neste eido. Aínda así, intentarase crear un equipo de docentes que se encargue da promoción e a coordinación das actividades e propostas ligadas á igualdade de xénero. O papel dos titores/as tamén será esencial, xa que educar en igualdade de xénero require unha intervención en cada unha das persoas da comunidade educativa, e eles e elas teñen un acceso máis directo e frecuente ao alumnado.

Este traballo tamén implicará o reforzo de certas competencias como é a competencia social e cívica, lingüística e aprender a aprender, principalmente.

Respecto do tema a tratar neste documento, hai que ter en conta as características da sociedade e por ende de parte do alumnado e profesorado:

- Existe unha grande porcentaxe de alumnado machista (tanto homes como mulleres) e LGTBIfobos.
- Segue a persistir unha alta porcentaxe de mulleres submisas e/ou machistas.

Todo isto fai que a introdución deste contido transversal sexa sumamente importante.

Para esta labor temos a vantaxe de non estar sos, contamos con actividades que promove o concello e a consellería e que podemos utilizar como recurso, así como as promovidas por asociacións da contorna.

O máis importante para nós, e no que se resumiría este documento, é que homes e mulleres é obvio que somos diferentes pero que non temos por que ter distintos dereitos.

2. CONTEXTUALIZACIÓN NORMATIVA DO CENTRO

De todos é sabido que a igualdade non é un novo obxectivo da Lei Educativa nin dos centros sustentados polo Estado. Este contido xa estivo nas programacións de cada docente, primeiro como tema transversal e logo como parte da educación en valores. Deste xeito, o noso centro, ao igual que outros, xa o contempla nos diferentes documentos de centro. Cítanse estas referencias en cada un deles, obtendo así unha contextualización clara do IES María Sarmiento de Viveiro:

a) Proxecto Educativo (PE):

Na súa **introdución** xa se nomea que “A Comunidade Europea (CE), no Capítulo de “Dereitos e Liberdades”, proclama no seu art. 14 que todos os españois *“son iguais ante a lei, sen que poida prevalecer discriminación ningunha por razón de raza, **sexo**, relixión, opinión ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social”*. E, en concreto, referíndose ao dereito á educación, o art. 27 da CE puntualiza que: *“1. Todos teñen o dereito á educación.”* Este apartado 1 é importante porque pon no mesmo plano de **igualdade**, a todos os españois.

Nas **características ideolóxicas** do noso centro destacamos que:

- “Esta comunidade móstrase partidaria dunha educación solidaria, **non discriminatoria** por razón de **sexo**, raza, relixión, ideoloxía, tipoloxía delituosa ou calquera outro feito diferencial, promovendo a coeducación en todos os seus ámbitos”.

O apartado máis importante do proxecto educativo, no que a Igualdade se refire, aparece ao falar da “**Liña pedagóxica e metodoloxía para a aprendizaxe**”, onde destacamos os seguintes puntos vinculantes co documento a redactar:

- Liña pedagóxica **inclusiva e integral**, educación plural e **respectuosa**.
- **Coeducación** e integración social: o noso centro parte do feito de que homes e mulleres somos iguais en dereitos, defendendo un modelo de escola coeducativa. O noso obxectivo é a eliminación de estereotipos entre sexos, superando as desigualdades sociais e as xerarquías culturais entre homes e mulleres e invítase a transformar as relacións entre eles nun marco máis equitativo e a potenciar a transgresión de roles estereotipados”.

Así mesmo, a igualdade vólvese reflectir noutros puntos do documento coma nos **Obxectivos xerais do centro** no que se cita: “Fomentar actitudes de respecto, convivencia, tolerancia e colaboración entre os estudantes”, ou nos **dereitos e deberes dos alumnos** onde aparece “non ser discriminados por razóns de nacemento, raza, **sexo**, capacidade económica, nivel social, conviccións políticas, morais e relixiosas, así como por discapacidades físicas, sensoriais e psíquicas, ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social” e “non discriminar a ningún membro da comunidade educativa por razón de nacemento, raza, **sexo** ou por calquera outra circunstancia persoal ou social”.

b) Concreción curricular (CC)

No referente aos **Criterios xerais para o agrupamento do alumnado**, buscarase facer unha distribución equitativa do número de mulleres e homes nas diferentes aulas.

No referente aos **Proxectos e programas nos que participa o centro**, haberá que incluír o **Plan Proxecta “365 días de Igualdade”** amosando o interese do centro respecto da Igualdade.

Con respecto aos **Criterios para deseñar, seleccionar, organizar e avaliar as actividades complementarias e extraescolares**, cada curso escolar organizaranse en todos os nosos niveis educativos actividades que traten a igualdade, tratando de repetir aquelas que teñan maior éxito e seguimento por parte do alumnado e cambiando as que non acaden o seu cometido.

c) Plan de Convivencia

O punto máis relevante á hora da redacción deste documento trata das **“Actuacións preventivas, reeducadoras e correctoras”**, e as **“Actividades dirixidas á sensibilización da comunidade educativa na igualdade entre homes e mulleres para prever posibles situacións de violencia de xénero”** polo que temos que pór os máximos recursos dispoñibles para acadar a igualdade”.

Neste eido as directrices do noso centro son:

- ★ Fomentar unha boa relación co alumnado.
- ★ Que o alumnado perciba o noso interese polo que lles ocorre e así deste xeito confiar en nós para informarnos dun posible caso de violencia de xénero.
- ★ Manifestar unha actuación belixerante contra o maltrato.
- ★ Non permitir insultos, burlas, intimidacións ou agresións entre o alumnado (e máis no caso de que ocorra entre un home e unha muller).
- ★ Intercambiar información co resto do profesorado.
- ★ Formarse na temática da igualdade entre homes e mulleres.

- ★ Dotarse de recursos para traballar a diversidade.
- ★ Realizar actividades conmemorativas polo Día contra a Violencia de Xénero e o Día da Muller.
- ★ Incluír a educación en igualdade nas programacións de aula.
- ★ Tipificar este tipo de conduta como moi grave no noso plan de convivencia e nas NOF.

Outro aspecto interesante respecto da convivencia e do plan de igualdade é a inclusión da educación emocional nos últimos anos na formación do profesorado e nas titorías, factor importante a ter en conta na loita pola igualdade. Tamén os recreos organizados polo Departamento de Educación Física onde ao longo do curso escolar realiza torneos de diferentes deportes (pimpón, baloncesto, voleibol, fútbol, ...) para fomentar os xogos integradores e equipos mixtos.

Por último dentro do Plan de Convivencia atopamos: “A non discriminación de ningún membro da comunidade educativa por razón do seu nacemento, cultura, etnia, sexo ou calquera outra circunstancia persoal ou social”.

d) NOF:

O NOF, que ten que ser aprobado en claustro, incluírá a información relacionada con este Plan de Igualdade.

e) Proxecto Lingüístico de centro e proxecto lector de centro:

O Equipo de Dinamización da Lingua Galega promoverá ao longo de cada curso escolar a realización de actividades en lingua galega: difusión nas redes sociais e en carteis polos corredores do centro de información sobre grandes mulleres da historia e a súa valía, celebración da semana da muller e a da ciencia, concursos e actividades para a difusión e concienciación en igualdade, etc.

Desde a biblioteca, a coordinadora e o seu equipo cada curso propoñen nas súas liñas prioritarias a adquisición de libros específicos sobre igualdade e a súa difusión

nas bibliotecas de aula, na hora de ler e nos clubs de lectura. Promóvense charlas de escritores e especialistas no tema, así como visitas culturais e tratamento específico da problemática LGTBI.

f) Programación Xeral Anual (PXA):

Fomenta a igualdade entre homes e mulleres participando en proxectos e actividades relacionadas con este obxectivo; así se realizou e participouse nos últimos anos en:

- Conmemoración do 25 N no patio e polos corredores do centro vestindo de negro, cartolinas negras nas ventás en sinal de loito, solta de globos negros no patio en recordo ás vítimas, lectura de cartas ou manifestos reivindicativos, *performance* ou actuacións de música e baile, linguaxe de signos acompañando esas actuacións, elaboración de pancartas e letreiros con mensaxes comprometidas e reivindicativas, etc.
- Actividades moi similares para a celebración do 8M pero marcadas pola cor morada: lectura do manifesto, cancións e vídeos reivindicativos nas televisións do centro educativo, pancartas, actividades nas horas de titoría, lectura pública da obra de *Chimamanda Ngozi Adichie...*
- Minuto de silencio polas vítimas de violencia de xénero.
- Curso do CEFORE sobre educación emocional impartidos por Yolanda Fernández, profesora no Posgrao de Educación Emocional e Benestar da Universidade de Barcelona.
- Obradoiros específicos sobre igualdade en 2º de ESO impartidos durante dous cursos por *Freddy Gonçalves da Silva*.
- Xincana e xogos en 3º de ESO.
- Obradoiros e charlas sobre sexualidade en 4º de ESO e FP Básica, así como para familias e profesorado, impartidas pola sexóloga Raquel Graña.
- Charla no noso salón de actos para familias e docentes da asociación *Chrysallis*, asociación de familias con fillos estudantes transexuais.
- Charla no noso salón de actos para familias e docentes da Policía Nacional sobre a pornografía en internet, os videoxogos sexistas e o control dos pais

sobre o consumo dos fillos de contido inaxeitado nas redes: subida de imaxes e vídeos que poidan danar a integridade dos menores, etc.

- Ponencia sobre “O machismo e os estereotipos de xénero nas series de televisión” da profesora universitaria da *Pompeu Fabra María José Masanet*.
- Actuación das artistas e escritoras do dúo *Aldaolado*.
- Participación e gañadores do 1º Premio dotado de 5.000€ do concurso da Fundación Vodafone Youth 4 Good para formar axentes de cambio, para a elaboración dun Proxecto pola Igualdade e para evitar o Acoso Escolar, coordinados pola profesora Yolanda Fernández.
- Formación do Equipo Diario do Sarmiento (a partir do premio da Fundación Vodafone) constituído por alumnado e profesorado do instituto como Alicia Yáñez (responsable da biblioteca) e Fran Basanta (responsable de convivencia), así como por persoas foráneas (Lucas Requejo) comprometidas co Proxecto, que traballa de maneira directa e nas redes para axudar ao alumnado con problemas de acoso escolar, integración LGTBI, igualdade entre homes e mulleres...

g) Plan de acción tutorial:

Desde o Departamento de Orientación organízanse varias actividades anuais para traballar en tutoría en todos os niveis da ESO ao longo do curso escolar.

Toda esta información, obtida de todos os documentos de centro existentes ata o momento, aporta unha idea global das actuacións e ideoloxía do noso centro cara a igualdade entre homes e mulleres.

- A sociedade impón unha serie de estereotipos que non só marcan ás mulleres, tamén moito aos homes: aspecto físico, roupa á moda, éxito sexual, teléfonos de última xeración, éxito académico, demostracións deses logros e aparencia externa nas redes sociais, ... As esixencias afectan non só ás mulleres que senten que deben ser perfectas en todos os ámbitos da vida, senón tamén aos homes que non logran acadar eses parámetros e que trasladan esa frustración a marcar diferenzas co sexo contrario.

As nosas **fortalezas** poderíanse englobar en:

- A maioría do profesorado é plenamente consciente do problema. Así, pon en coñecemento da Dirección do centro o máis mínimo indicio de caso asociado á violencia de xénero. Este problema adoita darse entre as parellas de estudantes que acoden ao centro e tamén polos homes rexeitados por elas ou que non conseguen sometelas. De todas formas, máis alá destes casos puntuais e illados, o instituto busca unha formación do alumnado máis ampla e global para a vida cotiá, e que a desigualdade de xénero e a violencia, desaparezan da nosa sociedade máis pronto que tarde: abusos sexuais, manadas, violencia verbal e física, incluso asasinatos de esposas e fillos.
- A existencia dun equipo de Orientación e un plan titorial no que tratar de maneira asidua a igualdade de xénero.
- Ter a coeducación como liña pedagóxica de centro. O profesorado é un axente básico debido á influencia que xera sobre o alumnado.
- Ter un responsable de convivencia. Unha conversa con cada un deles por separado pode ser efectiva para que pensen nas consecuencias que o machismo pode ter para a felicidade e estabilidade das mulleres.
- O noso instituto leva anos realizando actividades, charlas, actuacións... para fomentar a igualdade entre homes e mulleres.

3.2. ANÁLISE DOS DESEQUILIBRIOS OU EQUILIBRIOS NO SECTOR DOCENTE E NO ALUMNADO.

A análise dos diferentes sectores no noso centro amósase de seguido:

- **Docentes:**

- ★ **Equipo directivo:** está formado por cinco persoas, polo que o equilibrio nunca vai existir. De todos os xeitos, facemos fincapé en que ata hai seis anos, o director sempre fora un home e agora é unha muller. No obstante, o resto do equipo sempre estivo constituído por máis homes que mulleres. Este dato é significativo cara un cambio e equilibrio en igualdade do equipo directivo.
- ★ **Xefes/as de departamento:** De 22 departamentos, 13 están dirixidos por homes e 9 por mulleres, polo que volve ser un dato salientable que os órganos de goberno esteen presididos maioritariamente por homes, xa que estatisticamente a capacidade e traballo delas suponse alomenos igual ao de eles. Por que entón estas diferencias? Debemos traballar por un cambio real para que exista un equilibrio real.
- ★ **Coordinadora da biblioteca e clubs de lectura:** muller e formado por máis mulleres que homes.
- ★ **Responsable de Convivencia:** home.
- ★ **Coordinadora do Equipo de Dinamización da Lingua Galega:** muller e equipo constituído por 14 mulleres e 9 homes entre profesorado e alumnado.
- ★ **Responsable Edixgal:** home.
- ★ **Coordinadora FCT:** muller, aínda que só hai tres mulleres titoras de prácticas con respecto a seis homes. Son as docentes que teñen relación coas empresas da zona e polo tanto, é significativo para a imaxe que damos cara ao exterior como centro educativo. Sigue a parecer que os homes son os que están presentes en postos de poder.
- ★ **Responsable do Plan Dixital:** home.

- ★ **Coordinadora Equipo de Orientación:** muller e equipo constituído na súa maioría por mulleres habitualmente. Aínda que neste curso intégraos dous homes a maiores (AL e +1 PT).
- ★ **Comisión de Coordinación Pedagóxica (CCP):** formada polos xefes de departamento, profesorado de Pedagogía terapéutica e de Audición e Linguaxe, a coordinadora de EDLG, coordinadora de FCT e responsable da biblioteca, os xefes de estudos e a directora.
- ★ **Claustro:** o presente curso académico está formado por 91 docentes, dos cales 42 son mulleres e 49 homes. Esta circunstancia non a decide o equipo directivo pero reflicte o feito que na meirande parte dos órganos de goberno predomine o número de homes aínda sendo maior o número de profesoras que de profesores na ESO e BAC.

● **Alumnado:**

- ★ **Consello Escolar:** 3 rapazas e 1 rapaz.
- ★ **Biblioteca e Clubs de Lectura:** forman parte do alumnado colaborador e dos clubs máis mulleres que homes.
- ★ **EDLG:** 3 rapazas e 1 rapaz.

No curso 21-22 temos a seguinte distribución:

ENSEÑANZA	Mulleres	Homes	Total
1º Ensinanza secundaria obrigatoria	37	43	80
2º Ensinanza secundaria obrigatoria	28	49	77
2º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	3	3	6
3º Ensinanza secundaria obrigatoria	43	39	82
3º Ensinanza secundaria obrigatoria PMAR	4	3	7
4º Ensinanza secundaria obrigatoria Ensinanzas académicas	22	16	38
4º Ensinanza secundaria obrigatoria Ensinanzas aplicadas	11	15	26
1º Bacharelato Ciencias	11	9	20
1º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais Ciencias Sociais	15	20	35
1º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais Humanidades	6	4	10
2º Bacharelato Ciencias	11	0	11
2º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais Ciencias Sociais	20	12	32
2º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais	1	1	2

Humanidades			
(A)-2º Bacharelato Ciencias	3	4	7
(A)-2º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais Ciencias Sociais	2	2	4
(A)-2º Bacharelato Humanidades e ciencias sociais Humanidades	4	0	4
1º Administración e finanzas	11	1	12
1º Automoción	3	15	18
1º Electromecánica de vehículos automóbiles	1	22	23
1º Instalacións eléctricas e automáticas	2	12	14
1º Mantemento de vehículos	1	13	14
1º Servizos administrativos	9	2	11
1º Sistemas electrotécnicos e automatizados	1	9	10
1º Soldadura e caldeiraría	2	14	16
2º Xestión administrativa	10	0	10
(A) Xestión administrativa	12	4	16
2º Automoción A	2	10	12
2º Automoción B	0	6	6
2º Electromecánica de vehículos automóbiles A	2	9	11
2º Electromecánica de vehículos automóbiles B	0	4	4
2º Instalacións eléctricas e automáticas	0	5	5
2º Mantemento de vehículos	0	9	9
2º Servizos administrativos	9	3	12
2º Sistemas electrotécnicos e automatizados A	1	14	15
2º Sistemas electrotécnicos e automatizados B	0	7	7
2º Soldadura e caldeiraría A	0	14	14
2º Soldadura e caldeiraría B	0	5	5
2º Xestión administrativa A	5	1	6
2º Xestión administrativa B	2	0	2
(A)-Xestión administrativa A	12	2	14
(A)-Xestión administrativa B	4	0	4
(A)-ESO Módulo 1 (1º Cua.)	5	4	9
(A)-ESO Módulo 3 (1º Cua.)	13	14	27

Nota: Os datos de ESA II e de ESA IV non aparecen na táboa xa que a meirande parte dos alumnos deste nivel proceden do anterior mesturados cunha baixa porcentaxe de alumnos/as que xa tiñan superado o anterior nivel. Non repetimos estes datos por no introducir o mesmo alumnado e intentar proporcionar así uns datos o máis próximos á realidade.

ALUMNADO	Mulleres	Homes	Total
	323	418	741

Cabe facer aquí unha reflexión fundamental. Unha das razóns pola que hai cen matriculados máis que mulleres no noso instituto é porque moitos pertencen aos nosos ciclos formativos, tanto de Básica como de Grado Medio e Superior. A maioría deles son de carácter eminentemente masculino (automoción, Soldadura e Electricidade) e só un de idiosincrasia feminina: (Xestión Administrativa). O primeiro aspecto no que debemos facer fincapé e tratar de aumentar a matrícula de mulleres en determinados ciclos con máis presenza masculina, pois desde os nosos bacharelatos de Ciencias e incluso desde a orientación académica que realizamos en 4º de ESO, é fundamental informar ás rapazas de que elas están capacitadas e teñen as mesmas oportunidades que os homes de estudar un ciclo tecnolóxico e industrial. Non esquezamos que o obxectivo principal da formación profesional e polo tanto un dos obxectivos fundamentais do noso instituto, é formar ao alumnado para acadar con éxito un lugar no mundo laboral.

Por outra banda, o noso instituto ten como responsabilidade propor na medida das súas posibilidades diversificar a oferta educativa, dar cabida a calquera persoa independentemente da súa condición social, de raza e/ou de xénero e potenciar o seu acceso á formación académica e profesional e ao mercado laboral.

Respecto do absentismo escolar, participación en actividades extraescolares ou abandono, aínda que volvemos ter o mesmo problema que nos casos anteriores, pódese salientar:

- ★ Absentismo escolar: aínda que non é un problema maioritario no noso centro, si existe algún caso. Fálase coa familia repetidamente e cando isto non funciona, ábrese o protocolo de absentismo para que Servizos Sociais se ocupe. Os casos en mulleres e homes son similares e dáse sobre todo en persoas xitanas e estranxeiras, así como de clase social baixa e

desfavorecida.

- ★ Abandono escolar: Moito alumnado vai aguantando dentro do sistema educativo gracias aos reforzos, ao PMAR e aos diferentes itinerarios educativos. Moitos deles logramos que sigan escolarizados na FP Básica, xa que o noso centro oferta a rama de Automoción e de Servizos Administrativos, e así conseguimos que se sigan formando por dous ou tres anos máis. Algúns destes alumnos seguen incluso despois estudando un grado medio, xa que coa idade e a madurez, vólvense máis responsables e estudosos. Aínda así, un pequeno porcentaxe de homes e mulleres acaban deixando os estudos e matriculándose anos despois na ESA. Non é significativo, pero si hai máis alumnos que alumnas que abandonan o sistema educativo ou que en xeral obteñen peores cualificacións. As causas soen estar asociadas aos roles de xénero e estereotipos sociais interiorizados pola sociedade ao longo do tempo.
- ★ Participación en actividades extraescolares: Participan por igual homes e mulleres xa que todas as actividades ofértanse por niveis educativos. Só nos casos en que se prohíbe a realización das actividades ao alumnado especialmente conflictivo e con varias amoestacións por escrito, os rapaces son máis sancionados que as rapazas. Ademais, en xeral, as alumnas soen ser máis participativas que os estudantes nas diferentes propostas e colaboracións nas actividades complementarias.

4. OBXECTIVOS COEDUCATIVOS QUE SE ABORDAN NO PLAN

4.1. PROMOCIÓN DA IGUALDADE DE OPORTUNIDADES ENTRE HOMES E MULLERES.

Como xa se indica no PE as liñas do noso centro baséanse, como non podería ser doutro modo, na non discriminación por ningún tipo de motivo. Para seguir a promocionar esta igualdade, no centro realizaranse actividades como as que seguen:

- Participar nalgún proxecto relacionado coa Igualdade como nun plan Proxecta co nome “365 días de Igualdade”.
- En cursos posteriores utilizaremos o material facilitado pola Consellería para o desenvolvemento do Plan de Igualdade, pero neste caso en titorías. Ademais, se é posible, utilizarase a aprendizaxe experiencial para construír aprendizaxes significativas. Prevalecerán as actividades dinámicas, en grupo, simulacións, aplicación de roles..., entre outras ferramentas. Deste xeito, traballarase, ademais, a competencia de aprender a aprender. Isto implica que deba terse sempre en conta o contexto, así como algúns dos fundamentos da educación emocional que propón a utilización de dinámica de grupos.
- Seguir a realizar actividades conxuntas e de centro os días do 25N e 8 M como as nomeadas anteriormente.
- Seguir a participar e colaborar con asociacións, concello, CIM, outros institutos da zona en concursos, obras teatrais, exposicións, charlas, etc. que propoñan.
- Colaborar co Equipo de Dinamización da Lingua Galega e a Biblioteca e os Clubs de Lectura que promoverán actividades cara a igualdade de oportunidades entre homes e mulleres.
- Introducir libros máis explícitos para comprender aspectos máis complexos sobre o tema da Igualdade, tanto para os nosos alumnos coma para os docentes desde os diferentes departamentos que empregan a lectura como metodoloxía de ensinanza: Lingua española e galega, Historia, Clásicas, Administrativo, Matemáticas, Inglés... Exemplos dalgunhas destas obras cítanse no Anexo III¹.

¹As obras referidas a Transexualidade son aquelas nomeadas no “Protocolo educativo para garantir a igualdade, a non discriminación e a liberdade de identidade de xénero” da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria. Depósito Legal: C 2123-2017

- Adiar un espazo no taboleiro de anuncios do corredor a actividades e noticias relacionados coa Igualdade.
- Incluír indicadores relativos á prevención da violencia de xénero na autoavaliación do centro.

4.2. PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE VIOLENCIA DE XÉNERO.

Respecto da prevención tomaranse as medidas de centro que se poden ver no apartado 5.1 deste documento, baseado, sobre todo, en actividades dentro da aula e unha actitude xeral de diálogo e adaptación da nosa linguaxe a unha linguaxe de Igualdade e a tomar conciencia das expresións que utilizamos. Aínda así, temos que ter en conta que, mentres algunhas destas recomendacións deben estar no día a día nas aulas (linguaxe e diálogo, por exemplo) outro tipo de actividades máis longas (que ocupen unha sesión lectiva ou máis) non deben ser reiterativas (non máis dunha ou como moito dúas ao mes) xa que poden producir o efecto contrario ao desexado.

Outro xeito de prevención é realizar actividades ao longo do curso (no 25N e no 8M, alomenos) así como expoñer nos corredores carteis contra a non violencia de xénero.

Con respecto á detección e intervención, serán os docentes que detecten algún caso os que o poñan en coñecemento do titor/titora, o responsable de convivencia e o xefe de estudos seguindo estes pasos:

- Cando temos indicios de que algunha alumna ou alumno pode estar sufrindo violencia de xénero, por parte dalgún dos seus compañeiros/as ou da súa parella, comunicaremos tal situación ao equipo directivo. Ao mesmo tempo, se a situación se deu dentro da aula, o docente interromperá o que estivese a facer para reflexionar co alumnado sobre o que acaba de acontecer (nalgúns casos eles e elas non se decatan dalgúns actitudes ligadas aos micromachismos). Isto pode xerar un debate enriquecedor, pero tamén pode violentar á persoa que xerou o incidente. Se esta persoa non é capaz de manter un debate e diálogo respectuoso, indicaráselle que acuda ao despacho do equipo directivo.
- Cando a detección se realizase fóra da aula, informarase ao equipo directivo que será quen teña un diálogo coa persoa agresora.
- Cando os actos sexan máis violentos: o agresor terá que abandonar o centro

educativo. Algúns dos membros do equipo directivo, ou algún docente achegado á vítima, na que se saiba que pode depositar a súa confianza, realizará unha escoita activa para gañar a súa confianza e garantirlle a súa seguridade. Ademais de escoitar haberá que intentar que tome consciencia desa situación que non pode seguir permitindo. Os feitos serán comunicados ao equipo de tratamento grupo correspondente que tomará as medidas que crea pertinentes.

- Neste último tipo de casos hai que poñer os feitos en coñecemento da policía para que tome as medidas necesarias para que non se volva a repetir. Cando hai un conflito violento ou que poida xerar violencia entre alumnado, o responsable de convivencia toma medidas como evitar a súa coincidencia nun mesmo espazo. Neste tempo sería necesario tratar coas persoas involucradas traballando a igualdade e o respecto, pero sempre intentando que a vítima continúe cos seus estudos e que sinta o apoio dos seus compañeiros/as así como a de todo o Claustro. Así e todo, desgraciadamente, en moitas ocasións é a propia vítima a que non quere acudir ao centro por medo a futuras represalias.
- De todos os xeitos, cando se constate que o atentado contra a dignidade foi por causas relacionadas coa súa identidade de xénero, aplicaranse as medidas correctoras citadas e, en particular, a expulsión de centro, temporal ou definitiva, da persoa infractora, como medidas correctoras asociadas ás condutas que vulneran a dignidade persoal doutros membros da comunidade educativa que teñen como orixe ou consecuencia unha discriminación ou acoso baseándose no sexo, orientación sexual ou identidade sexual, segundo se recolle no artigo 124 da Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación, segundo a redacción dada pola Lei 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa.

4.3. PROMOCIÓN DO RESPECTO POLA DIVERSIDADE AFECTIVO SEXUAL.

A diversidade afectivo-sexual é un aspecto máis da heteroxeneidade que se pode atopar nunha aula, algúns/has poden sentirse atraídos polo sexo oposto e outros/as polo mesmo sexo. Ao non ser o máis habitual na sociedade, aqueles que opten pola última opción, moitas veces sofren o rexeitamento e incluso a violencia dunha

parte da sociedade que non acepta tal heteroxeneidade.

Algunhas das actitudes que toma o alumnado son:

- A) Ocultación de tal preferencia para non ser rexeitado dentro do grupo.
- B) Amosala sen ningún prexuízo, xa que a súa madurez e as súas vivencias axudaron a sentirse aceptados e con alta autoestima.

Hai que ter presente que esta diversidade conta cunha grande desinformación, tanto por parte do alumnado como do profesorado, a falta de referentes positivos da diversidade afectivo-sexual e a escaseza de materiais pedagóxicos para traballar o respecto á mesma. En calquera caso, exista ou non durante o curso académico alumnado con preferencia homosexual, realizaranse actividades ligadas a este ítem traballando a empatía con ferramentas de educación emocional, debates, lectura de textos, material audiovisual ou aquel que os docentes consideren oportuno. Os titores de cada grupo utilizarán algunha das horas destinadas ás titorías e estimará, segundo o vexa conveniente, o número de sesións que quere utilizar ao respecto para traballar esta tolerancia, sempre cun mínimo de dúas por curso escolar e programadas e orientadas polo departamento de Orientación. O resto dos docentes tamén poderán tratar o tema co alumnado se o consideran oportuno, pero sempre en coordinación co titor para traballalo de xeitos diferentes e así ter máis éxito para acadar este obxectivo.

As actividades de promoción respecto desta diversidade son similares ás utilizadas para a promoción da igualdade de homes e mulleres e que resumimos en: obradoiros, charlas, murais, asembleas, celebracións de días conmemorativos, elementos decorativos por diferentes zonas do centro, en resumo, unha implicación xeral e integrada.

Estas actividades poderán estar organizadas por diferentes departamentos en concreto e outros que tamén o desexen:

- Departamento de Orientación.
- Equipo de Dinamización da Lingua Galega.

- Bibliotecas e Clubs de Lectura, existindo xa As Tigresas Barbudas e onde leen obras onde o autor ou autora sexa de orientación homosexual ou que a trama da obra traballe este contido.
- Actividades en horas de titoría, ou cando calquera docente o vexa necesario, se detecta a non aceptación desta opción afectivo sexual dentro da súa aula.

4.4. PREVENCIÓN, DETECCIÓN E INTERVENCIÓN EN CASOS DE LGTBIFOBIA.

Hai que considerar que a homofobia e a transfobia son dúas das caras máis descoñecidas do machismo. Tanto que, malia ser un problema, permanece invisibilizado na meirande parte das ocasións.

A orientación sexual homosexual pode considerarse un factor de risco para sufrir acoso escolar con respecto á heterosexual. As persoas homosexuais, transexuais ou bisexuais veñen sufrindo a discriminación social a través da exclusión, invisibilización, ridiculización e diversas formas de violencia. Discriminacións polas que o Goberno levou a cabo cambios na lexislación no camiño cara a igualdade e dignidade. Do mesmo xeito, o noso instituto considera a agresión a este colectivo e tomará medidas na prevención, detección seguindo os mesmos pasos que no caso 4.2.

5. MEDIDAS CONCRETAS DE ACTUACIÓN NOS SEGUINTEs ÁMBITOS

5.1. ORGANIZACIÓN DO CENTRO

- Seguir mantendo o equilibrio da representación entre homes e mulleres nos órganos de decisión na medida das posibilidades que ten o noso centro.
- Dentro do Consello Escolar, existirá a Comisión de Igualdade que velará por que se cumpra este Plan de Igualdade. Este equipo terá como principais obxectivos a coordinación das actividades dos/as titores/as polo Departamento de Orientación, o EDLG e a Biblioteca e Clubs de Lectura. Tamén avaliarán os materiais didácticos máis axeitados e difundirán aqueles

de maior valor.

- Tratar a coordinación de actividades tamén con outras asociacións e institucións da zona.
- Realizar actividades extraescolares e/ou complementarias no eido da Igualdade.
- Informar e incentivar ao profesorado na formación en cursos de igualdade.
- Ter un taboleiro exclusivo sobre este tema para informar de todas as actividades relacionadas con el.
- Empregar unha linguaxe inclusiva e igualitaria na actividade do centro, nos carteis e nas clases maxistras de todo o profesorado.
- Buscar libros de texto e materiais para impartir esas clases que teñan unha linguaxe igualitaria e integren ás mulleres coa mesma valía que os homes, dedicándolles a mesma importancia que teñen sen que os seus estudos e aportacións ao mundo da ciencia e a cultura quede agochado.
- Incluír na PXA actividades a desenvolver o 25N e o 8M, ao igual que as outras que se vaian a realizar.
- Cooperar coas actividades sobre Igualdade que organicen outros organismos da zona.
- Desenvolvemento curricular:
 - ★ Desenvolver curricularmente a educación afectivo-sexual integral para todo o alumnado do centro.
 - ★ Concretar o desenvolvemento curricular da orientación laboral e profesional libre de estereotipos.

Hai que ter en conta que un desenvolvemento curricular require dun estudo complexo que non se pode realizar nun par de meses. Preséntase este obxectivo como un dos próximos a acadar polo equipo directivo. Serán estas persoas, as que redacten estes documentos que serán inseridos como unha addenda nos claustros de fin de curso e nos de inicio do próximo 22-23 (educación afectivo-sexual e orientación profesional libre de estereotipos).

Aínda así, adiantamos que o equipo directivo recomendará que nese documento (tocante ao currículo educación afectivo-sexual integral

para todo o alumnado do centro) apareza:

- ★ **Valores positivos asociados tradicionalmente ás mulleres e aos homes:** como os coidados, empatía, cooperación, afectividade... nas mulleres e a asertividade, a autonomía... no caso dos homes, e traballalas non para un sexo específico senón para unha característica de calquera persoa.
- ★ **Previr condutas violentas e informar dos diferentes tipos das mesmas:** violencia persoal física e/ou psíquica, violencia institucional e violencia económica.
- ★ **Aprender a dialogar e resolver os conflitos dende o diálogo:** deseñar uns principios nos que o diálogo sexa o eixo principal de solucionar as desigualdades de opinións. A paz e o entendemento entre as partes e a tolerancia deben ser as ferramentas a utilizar ante calquera conflito na aula, tanto polo alumnado como por parte do profesorado.

Entender que para ser obxectivos temos que coñecer as causas e motivación do conflito dende ambas as dúas partes, implicando ao alumnado na responsabilidade das súas actuacións e fuxindo de vitimizacións e acusacións directas. Deste xeito, ademais da competencia social e cívica, traballaremos a competencia lingüística, á vez que colaboramos a acadar os obxectivos deste plan. Por último, sería desexable facer un documento impreso con esta información para todas as aulas.

- ★ **Afrontar os conflitos de xeito positivo:** os conflitos forman parte da vida cotiá das persoas e a súa resolución non violenta adoita ser enriquecedora e fonte de aprendizaxe persoal. Neste caso, ademais, estaremos potenciando a competencia de aprender a aprender.
- ★ **Cuestionar os estereotipos culturais:** revisar os prexuízos e os estereotipos culturais que existen no conxunto da sociedade mundial e tamén analizándoa dende os medios de comunicación. Fomentar

unha actitude crítica ante mensaxes racistas, xenófobos, clasistas ou sexistas.

- ★ **Traballar cos termos indicados no ANEXO I deste documento.**
- ★ **Aprender e ensinar a relacionarnos dende a nosa propia aceptación.**
- ★ Seguir difundindo o **Índice de recomendacións para introducir a todo o centro na Linguaxe igualitaria** que foi elaborado por Alicia Yáñez responsable da biblioteca tendo en conta as seguintes premisas:
 - Tomar conciencia das expresións que utilizamos.
 - Desterrar os insultos e agresións na linguaxe.
 - Animarlles a expresarse en primeira persoa.
 - Reflexionar sobre a linguaxe corporal.

Este deseño do currículo estaría máis orientado ao traballo nas titorías ou nas propias programacións dos docentes.

- Promover pautas de actualización curricular e revisión do material didáctico con perspectiva de xénero. Aconsellando que, se non existe xa, apareza un estándar de aprendizaxe relacionado con este tema nunha porcentaxe alomenos dun 30% das unidades propostas en cada programación.

5.2. ELIMINACIÓN DE ESTEREOTIPOS DE XÉNERO NA TRANSMISIÓN DOS VALORES E DOS SABERES

- Revisar as programacións didácticas e a práctica docente dende unha perspectiva de xénero, incluíndo mulleres relevantes en cada ámbito do saber (ver exemplos no Anexo II), os saberes asociados tradicionalmente ás mulleres, as desigualdades de xénero e así completar a historia da humanidade... Esta acción terá que ser levada a cabo de xeito colaborativo entre os docentes para a súa programación, en cada un dos departamentos e por cada docente de xeito individualizado. Ademais, intentarase traballar

a coeducación dende cada currículo en particular. Esta acción levarase ao cabo ao inicio do curso 22-23 antes de seren entregadas as programacións á Inspección Educativa.

- Revisar o material didáctico empregado na aula (valores, normas, selección dos contidos, das personaxes, das imaxes, da linguaxe, da proposta de actividades, etc.). Esta acción será levada a cabo durante todo o curso académico e terá que reflectirse na memoria anual dos departamentos.
- Realizar actividades de sensibilización na aula nas horas de titoría e, os non titores, cando o vexan necesario.
- Empregar, en todos os puntos anteriores, contidos de actualidade para sensibilizar sobre a necesidade de avanzar cara á igualdade real.
- Favorecer actividades de cooperación.
- A consecución ou non destes ítems terá **que aparecer nas memorias das programacións** de cada departamento e na memoria final reflectindo o grao do seu cumprimento.

5.3. XESTIÓN DE ESPAZOS, DOS RECURSOS E AS OPORTUNIDADES DE REALIZACIÓN VOCACIONAL DE XEITO INCLUSIVO

- O centro habilitará un dos taboleiros principais para todas as actividades e cuestións relacionadas coa Igualdade. Neste, exporase información variada do centro entre a que se incluírá información sobre actividades que teñan que ver co Plan de Igualdade (concursos, exposicións, actividades complementarias e extraescolares, charlas, libros, etc.); tamén se incluírá unha muller relevante cada mes cunha pequena biografía da mesma (poderán utilizarse algúns exemplos de mulleres que aparecen no Anexo II) como o que xa se está a facer desde o EDLG.
- Continuar coas obras coeducativas na biblioteca escolar e que tamén poden inicialmente utilizarse no club de lectura. Realizar carteis de recomendación de diferentes obras coeducativas que estean presentes na biblioteca para incentivar o alumnado á lectura destas obras.
- Promover nos recreos inclusivos, como xa se está a facer, actividades que favorezan a inclusión e favorecer as actividades de cooperación.
- Desde o Departamento de Orientación, deberase promover a prevención

ante calquera tipo de discriminación (sexo, xénero, relixión, ideoloxía ou orientación sexual) dende o ámbito da orientación educativa e vocacional.

5.4. INCLUSIÓN DOS VALORES COEDUCATIVOS NA XESTIÓN DA CONVIVENCIA ESCOLAR.

Tanto no Plan de Convivencia como en todos os documentos de centro e programacións didácticas, débese promover o respecto e bo trato entre mulleres e homes. Isto é xa algo inserido en calquera Plan de Convivencia e tamén nas normas básicas de calquera centro de ensino, non só entre homes e mulleres senón entre todas as persoas integrantes da comunidade educativa e, por extensión, da sociedade.

Nas actividades de centro e de aula, débese incluír un aspecto da educación emocional importante como é o coidado entre persoas, do medio ambiente, etc. Neste eido cobran especial importancia as actividades cooperativas mencionadas varias veces ao longo deste documento. Sinxelamente, englobariámolo como un coidado entre as persoas e o medio que o rodea, intentar traballar a empatía e evitar o individualismo e os egoísmos propios dunha boa parte da sociedade. En definitiva, pór a nosa semente para crear un mundo mellor e máis equilibrado.

No mesmo sentido, respectar calquera crenza e opción válida como é o respecto cara á diversidade sexual e de xénero.

Outro aspecto que se quere recalcar é a corresponsabilidade na realización de tarefas. Se todos estamos a traballar conxuntamente, o resultado tamén o é, sen recriminacións, aprendendo dos erros e axudando os nosos compañeiros. Neste aspecto isto tamén pode trasladarse a algunha acción que alguén teña realizado formando parte dalgún grupo no que se fomentaran actitudes negativas que poden rematar en resultados que, nun principio, non queríamos pero que axudamos dun xeito directo ou indirecto a que se produzan (exemplo: calando ante unha discriminación ou violencia de xénero, insultando ou dando a razón a persoas que non están participando na convivencia do Centro, etc.).

6. SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN

Para realizar un seguimento e avaliación deste Plan de Igualdade realizaremos unha táboa resumindo as actuacións formuladas neste documento e que se avaliarán ao final de cada curso académico. Posteriormente a avaliación, propóranse, se son precisas, melloras para o vindeiro curso escolar. De seguido amósanse estas actividades en forma de táboa. Así:

	Ítem a valorar	Ferramenta	Dato	Avaliación
P L A N D E C O N V I V E N C I A	Fomentar unha boa relación co alumnado	Número de queixas do alumnado en relación co bo trato.		
	Síntoma de que o alumnado nota o noso interese polo que lles ocorre e así deste xeito confiar en nós para informarnos dun posible caso de violencia de xénero.	Enquisa.		
	Manifestar unha actuación belixerante contra o maltrato.	Nº de actividades axeitado.		
		Cumprimento da normativa ao respecto.	Si/Non	
Non permitir insultos, burlas, intimidacións ou agresións entre o alumnado de ningún tipo	Nº de queixas de que así sucedera e non aplicar as normas ao respecto.			

	Intercambiar información co resto do profesorado sobre este plan.	Si/Non e número de reunións.		
	Formarse na temática do maltrato.	Nº de profesorado que se formou nesa temática durante o presente curso académico.		
	Dotarse de recursos para traballar a diversidade neste ámbito.	Si/non/En parte		
	Introducir este tema de educación en valores en todas as programacións de aula.	Si/Non/En parte		
N O F	Tipificar este tipo de conduta como moi grave no noso plan de convivencia e nas NOFC.	Si/Non		
P L A N D E	Conmemoración do 25N e o 8M	Si/Non		
	Participar nalgún proxecto relacionado coa Igualdade.	Si/Non		
	Uso das titorías para promover e realizar actividades co respecto a Igualdade.	Si/Non/En parte		

	Participar de xeito conxunto coas actividades que outras asociacións da contorna, o concello e outros centros educativos da zona propoñen.	Si/Non		
I G U A L D A D E	Participación do EDLG e da Biblioteca e os Clubs de Lectura na promoción de actividades.	Si/Non		
	Adaptar a nosa linguaxe a unha linguaxe de Igualdade.	Si/Non/En parte		
	Expoñer carteis sobre a non violencia de xénero nos corredores.	Si/Non		
	Cambiar cara a unha igualdade real de mulleres e homes no equipo directivo e outros órganos de goberno do centro.	Si/Non		
	Creación dunha comisión de Igualdade.	Si/Non		
	Promover, nos recreos inclusivos, actividades que favorezan a inclusión e as actividades de cooperación.	Si/Non		
	Desde o Departamento de Orientación e Convivencia, promover a prevención ante calquera tipo de discriminación.	Si/Non		

	Deseño dun currículo de educación afectivo-sexual integral para todo o alumnado do centro.	Si/Non		
	Asignación dun taboleiro a Igualdade e ser activos nese espazo.	Si/Non		
	Difusión da guía sobre linguaxe inclusiva.	Si/Non		
M E M O R I A P X A	Incluír algún indicador relativo á prevención da violencia de xénero na autoavaliación do centro.	Si/Non		
	Incluír as taxas de progreso da avaliación do Plan de Igualdade.	Si/Non		

Código de cores que indica a responsabilidade do cumprimento do ítem:

Cor	Responsables	Nº ítems avaliábeis
	Todo o claustro e polo tanto cada docente en particular.	12
	Equipo directivo.	12
	Consello de Igualdade.	6
	Titores.	1
	Responsable da coordinación da Biblioteca.	1
	Equipo Dinamización da Lingua Galega	1
	Coordinador do Club de Lectura.	1
	Total ítems	34

Ao existir 30 ítems cuxa avaliación basearase en “si se fixo” ou “non se fixo” obteremos unha avaliación final na que:

Ningunha resposta afirmativa	Avaliación moi negativa	O Consello de Igualdade, o claustro e o Equipo directivo deberanse reformular seriamente as súas actuacións e a redacción do presente documento.
Menos de 14 respostas afirmativas e o resto de ítems (os que non se poden valorar con si ou non) a valoran non suficientes.	Avaliación negativa.	Aínda que a avaliación final sexa negativa, estudarase cal é o grupo de responsabilidade máis representativo que fai que a avaliación final sexa non desexable.
10 valoracións positivas e o resto de ítems a valoran con resultados positivos	Suficiente	Intentarase no vindeiro curso mellorar os ítems que non foran valorados positivamente.
Entre 16 e 21 respostas positivas	Ben	Intentarase mellorar nos ítems non positivos.
Entre 22 e 27 valoracións positivas pero con valoracións non positivas no resto de ítems.	Notable	Intentarase mellorar nos ítems cuxa avaliación non foi satisfactoria.
Todos os ítems valorados positivamente.	Sobresaínte	Cumprimos todos os obxectivos e intentaremos mantelos nos cursos vindeiros.

Aínda que esta sería unha avaliación final, sería recomendable realizar unha avaliación por grupos de responsabilidades e así resolver os erros cometidos con maior eficacia, así:

Cor	Responsables	Nº ítems valorados positivamente	Valoración
	Todo claustro e polo tanto cada docente en particular	Ningún	Moi negativa
		Menor de 6	Negativa
		Entre 6 e 8	Boa
		Entre 9-11	Moi boa
		12	Excelente
	Equipo directivo	Ningún	Moi negativa
		Menor de 5	Negativa
		Entre 5-7	Boa
		Entre 8 e 9	Moi boa
		10	Excelente
	Consello de Igualdade	Ningún	Moi negativa
		Menor de 2	Negativa
		Entre 3 e 4	Moi boa
		5	Excelente
	Titores	0	Moi negativa
		1	Excelente
	Responsable da coordinación da Biblioteca	0	Moi negativa
		1	Excelente
	Equipo Dinamización da Lingua Galega	0	Moi negativa
		1	Excelente
	Coordinador do club de Lectura	0	Moi negativa
		1	Excelente

Calquera das avaliacións nas que existan valoracións de nº de actividades, reunións, persoas implicadas... poderá ter unha valoración intermedia a ese ítem.
Exemplo:

Introducir este tema de educación en valores en todas as programacións de aula:

- Se ningunha programación a fixo se cuantificará coma 0.
- Se se fixo nun terzo das programacións: a valoración será de 0,33
- Se se fixo na metade das programacións: 0,5
- Se se fixo en dous tercios das programacións: 0,75
- Se se fixo en todas: 1

A valoración do Plan de Igualdade será realizado polo Consello de Igualdade en colaboración co Equipo directivo.

No claustro do final de curso nomearanse posibles propostas de mellora para o plan en xeral ou para algún dos ítems valorables e se reflectirá nunha addenda deste documento se se consideran relevantes.

7. ANEXOS

ANEXO I: EXEMPLOS DE VOCABULARIO IGUALITARIO A TRABALLAR

- **Cissexualidade (Cisxénero):** identidade sexual e de xénero que coincide co asignado ao nacer. Termo contrario a Transxénero.
- **Coeducación:** concepto de educación compartida entre dúas ou máis persoas ou entidades. Non confundila con educación mixta.
- **Corresponsabilidade:** responsabilidade compartida entre dúas ou máis persoas ou entidades.
- **Diferenza entre :** diferenza e desigualdade.
- **Disforia de sexo ou xénero:** inconformidade respecto do xénero ou sexo ao nacer.
- **Empoderamento:** proceso polo cal se dota a un individuo ou grupo social de ferramentas para mellorar as súas capacidades e o seu potencial.
- **Estereotipo de xénero:** ideas arraigadas na sociedade sobre o rol de homes e mulleres nela.
- **Feminismo:** movemento social que defende a igualdade de dereitos da muller fronte ao home. Debe quedar claro que non é o contrario de machismo.
- **Homofobia:** actitude negativa e discriminatoria cara a homosexualidade.
- **Identidade sexual:** sexo biolóxico outorgado ao nacer segundo os xenitais.
- **Identidade de xénero:** identificación subxectiva en relación ao sexo asignado ao nacer.
- **Identidade rexistral:** identidade coa que se inscribe unha persoa no rexistro civil. Pode ou non coincidir coas identidades sexual e de xénero.
- **Igualdade e diferenza:** facendo fincapé en que para que homes e mulleres sexamos iguais non precisamos ser idénticos. O problema non é a diferenza, que é algo natural, senón na discriminación inxusta.
- **Invisibilización:** proceso cultural que leva a omitir a presenza dun determinado grupo social.
- **Linguaxe inclusiva:** modo de expresión que evita as definicións diferenciadas por sexo ou xénero.
- **Micromachismo:** forma de presión de baixa intensidade ou imperceptible referida a comportamentos androcéntricos.

- **Machismo:** actitude de prepotencia do varón fronte á muller.
- **Orientación sexual:** atracción afectivo-sexual por unha persoa do mesmo ou de distinto sexo.
- **Paridade:** principio ou criterio estipulado por lei para garantir a igualdade entre homes e mulleres (no acceso a postos de representación públicos ou privados).
- **Patriarcado:** concepto antropolóxico referido a unha organización socio-política e cultural baseado no dominio do varón.
- **Rectificación rexistral do sexo legal:** trámite legal que posibilita o cambio da inscrición relativa ao sexo dunha persoa.
- **Roles de xénero:** comportamentos sociais ou culturais dentro dunha comunidade asociados a unha persoa segundo o seu xénero.
- **Segregación laboral das mulleres:** concepto relacionado coa adscrición (das mulleres) a un ámbito laboral por razón de sexo/xénero. –
- **Sexismo:** discriminación dentro dunha sociedade dunha persoa baseada no sexo/xénero ao que pertence.
- **Sexo biolóxico:** adscrición ao sexo masculino ou feminino ao nacer determinado por cromosomas, xenitais, hormonas e gónadas.
- **Solidariedade:** sentimento de unidade baseado nas metas ou intereses comúns.
- **Teito de cristal:** limitación sutil do ascenso laboral (das mulleres) por razón de xénero.
- **Transexual masculino ou Home transexual:** varón ao que se lle asignou o xénero feminino ao nacer.
- **Transexual feminino ou muller transexual:** muller ao que se lle asignou o xénero masculino ao nacer.
- **Transfobia:** concepto relacionado co medo, odio ou falta de aceptación ás persoas transxénero.
- **Xénero:** conxunto de características diferenciadas que cada sociedade asigna a homes e mulleres (en función dos seus xenitais).

ANEXO II: EJEMPLOS DE MULLERES RELEVANTES

- Concepción Arenal (Ferrol, 1820)
- Amanda Jones (EE.UU, 1835)
- Margaret E. Knight (Estados Unidos, 1838)
- Lizzie Magie (EE.UU, 1866)
- Carmen de Burgos (Rodalquilar, 1867)
- Marie Curie (Varsovia, 1867)
- María Montessori (Ancona, Italia, 1870)
- Rosa Sensat (Barcelona, 1873)
- Hélène Dutrieu (Bélgica, 1877)
- María Maeztu (Vitoria, 1882)
- Edith Clarke (EE.UU, 1883)
- Dolores Alfonsín Carbia (Pontevedra, 1886)
- María Sánchez Arbós (Huesca, 1889)
- Descubre a Mary Phelps Jacob (EE.UU, 1891)
- María Moliner (Zaragoza, 1900)
- Jimena Menéndez Pidal (Madrid, 1901)
- Palmira Pla (Cretas, Teruel, 1914)
- Frances Gabe (EE.UU, 1915)
- Pepita Reimundi (Lleida, 1916)
- Marion Donovan (1917, Fort Wayne (Indiana))
- Stephanie Kwolek (EE.UU 1923)
- Marta Mata (Barcelona, 1926)
- Mª Milagros Montoya Ramos (Castrillo de Riopisuerga, 1940)
- Patricia Bath (Nueva York, 1942)
- Mae Jemison (Alabama, 1956)
- Ellen Ochoa (EE.UU, 1958)

ANEXO III: OBRAS

1. *Homosexualidad y lesbianismo en el aula. El respeto a la diferencia por orientación sexual.* Alonso Elizo, J. (2002). Ed. Xente Gai Astur. Oviedo.
2. *Educación e igualdad de oportunidades entre sexos.* Fernández Vázquez, X. R. (2003). Ed. ICE – Horsori. Barcelona
3. *Respeto a la diferencia por orientación sexual (2ª edición)* Generelo, J. (2004). Ed. Xega. Oviedo.
4. *¿De qué hablamos cuando hablamos de hombre? Treinta años de críticas y alternativas al pensamiento androcéntrico.* Moreno Sardá, A. (2007). Ed. Icaria. Barcelona.
5. *Cómo educar en la diversidad afectivo-sexual.* Sánchez Sáinz, M. (2009). Ed. La Catarata. Federación de Enseñanza de Comisiones Obreras. Madrid.
6. *Transexualidades. Otras miradas posibles.* MORENO, O. y PUCHE, L. (2012) Ed. Egales. Barcelona-Madrid.
7. *El principio de libre desarrollo de la personalidad.* MARTÍNEZ VÁZQUEZ DE CASTRO, L. (2010) Ed. Civitas. Navarra.
8. *Herramientas para combatir el bullying homofóbico.* PLATERO, L. y GÓMEZ, E. (2007) Ed. Talasa. Madrid.
9. *Reflexiones psicológicas sobre el proceso transexual.* CANO, G., ESTEVA, I. y BERGERO, T. (2006)
10. *No me cuentes cuentos.* Varias autoras. Editorial Montena
11. *El hombre que no deberíamos ser,* Octavio Salazar. Ed. Planeta, 2017
12. *Chicas cañeras,* Julie Van Grol. Ed. Obrerón
13. *Supermujeres, super inventoras,* Sandra Uve. Ed. Planeta.
14. *Morder la manzana,* Leticia Dolera,
15. *Teoría King Kong,* Virginie Despentes
16. *Las hijas del agua,* Sandra Barneda
17. *El club de la lucha feminista,* Jessica Bennet
18. *Juegos Reunidos feministas,* Ana Galvañ/Patricia Escalona. Ed. Planeta 2019

ANEXO IV: MARCO LEGAL

→ Normativa estatal:

- Constitución española de 1978.
- Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
- Lei orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa.
- Lei orgánica 1/2004, do 28 de decembro, de medidas de protección integral contra a violencia de xénero.
- Lei orgánica 3/2007, do 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes.

→ Normativa autonómica:

- Lei orgánica 1/1981, do 6 de abril, de estatuto de autonomía para Galicia.
- Decreto lexislativo 2/2015, do 12 de febreiro, polo que se aproba o texto refundido das disposicións legais da Comunidade Autónoma de Galicia en materia de igualdade.
- Lei 11/2007, do 27 de xullo, galega para a prevención e o tratamento integral da violencia de xénero.
- Lei 2/2014, do 14 de abril, pola igualdade de trato e a non discriminación de lesbianas, gays, transexuais, bisexuais e intersexuais en Galicia.
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria obrigatoria e do bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.

Asdo.

María Elena Pérez Inés
Directora do IES María Sarmiento